

Ulrika Nielsen: Perikato

Kävelemisen ja kirjoittamisen lopettamisesta – RIIKKA SIMPURA (12.9.2017)

Kustantajan kuvauksessa suomenruotsalaisen Ulrika Nielsenin *Perikadon* luonnehditaan olevan "dystooppinen runoteos, joka kuvailee tarkkanäköisesti tuhoa kohti kulkevaa maailmaa". *Perikadon* dystopia on monella tapaa tuttu ja lähellä. Alkuteos *Undergången* julkaistiin 2015, ja sitä edelsi samanniminen radioessee.

Perikadon puhuttelevuutta ei voi paikantaa tyhjentävästi, mutta yritän tavoittaa siitä jotakin. Kun suomentaja Marko Niemi luki teosta Sähköklubilla toukokuisen Jyväskylän Yläkaupungin yössä, kirjan vaikuttavuus konkretisoitui todella. *Perikato* tuntuisi sopivan poikkeuksellisen hyvin esitettäväksi. Niemen viipyilevä ja melankolinen ääneenluku sai tuntemaan lähes hartautta. Hän luki pitkään ja paljon, mikä herätti sympatiani. Mielelläni nimittäin siteeraisin vaikka koko kirjan tähän. *Perikadon* kuuleminen tuona iltana muodostui kokemukseksi, joka tuntuu määrittävän suhdettani teokseen edelleen.

Perikadon tyyliässä huomioni kiinnittää ensiksi sen lakonisuus ja koruttomuus. Yleissävy on toteava ja vakava. Teos rakentuu kohretenttien lausekokonaisuuksien kautta. Koska ilmaisu on riisuttua, ajatuksen sisältö saa usein huomion tyyliseikkoja ennemmin.

Hän kertoi minulle yrittäneensä jossain vaiheessa olla ostamatta mitään, mitä ei ehdottomasti tarvinnut.

Hän ei tarvinnut juuri mitään.

Kävi ilmi, että hänellä oli jo kaikkea.

Mutta hänestä tuli hirveän levoton.

Mitä oikein voi tehdä? hän pohdiskeli.

"Naiseen", "mieheen" ja "häneen" viitataan usein kolmannessa persoonassa, mutta toisinaan he pääsevät myös itse ääneen. Olennaista ei kuitenkaan ole, keitä he ovat vaan mitä he *Perikadossa* kokevat. Nainen yrittää tulla joksikin

vaikkei halua olla kukaan tai mitään. Ulkopuolisuuden ja merkityksettömyyden tunne vallitsee silloinkin, kun he ovat menestyneitä ja hyvässä asemassa. Saavutettu asema ei tietenkään ole itsestänselvyys. "Minulla oli omia ajatuksia, mies sanoi, joten sain lähteä organisaatiomuutoksen yhteydessä." Uhkakuvan ytimessä on kaikkialle ulottuva ja ihmisistä resursseja tekevä uusliberaali järjestys. Omistaja piiskaa liejuun juuttunutta hevostaan kinefrasiksessa Jia Zhangken elokuvan *A Touch of Sin* kohtauksesta. "Vaikkei hevonen pysty liikkumaan. Vaikka sen on mahdotonta päästä irti." Menestys järjestelmän sisällä on päämäärä, jonka saavuttaminen ei takaa onnea tai mielenrauhaa. "I could be anywhere / But I am not" todetaan Falk Richterin teoksesta *Trust* lainatussa katkelmassa. Ajatus siitä, että mahdollisia polkuja on ikään kuin loputtomasti mutta todellista vapautta ei, toistuu useasti. *Perikadon* nainen on 27. kerroksessa, "niin sanottu voittaja". Hän haluaa kuitenkin alas.

En tiedä miten päädyin

En tiedä miten siitä tuli

Kaikesta tuli niin

Hehän sanoivat

Kaikki nämä polut.

Mahdollisuudet.

Voisin olla missä tahansa.

Mutten ole.

Peter Björkman kirjoittaa alkuteoksesta, että se on hybridi, joka sulauttaa itseensä useita lajeja. Mukana onkin esimerkiksi proosamuotoista tekstiä, kaksi valokuvaa ja draamaa lähestyvää vuoropuhelua. Mitään menestystarinoita ei kuitenkaan ole odotettavissa.

Hän alkoi kävellä. Hän käveli kaupungin halki, hylättyjen rakennustyömaiden ja autioiden teollisuusalueiden ohi.

Yhtäkkiä hän lakkasi kävelemästä.

Ei ole mitään minne kävellä, hän sanoi.

Nykyrunoudeksi *Perikadon* hybridisyys ei mielestäni tunnu erityisen korostuneelta, mutta kiinnostavaa on vaihtelu ytimekkäästi toteavan sekä laveamman ilmaisun välillä. Myöhemmin nainen pohtii, miksi lopettikaan kävelemisen, ja muoto proosallistuu entisestään.

Miksi lopetin kävelemisen? nainen pohdiskeli.

Hän muisteli paikkaa jossa oli niin sanotusti luovuttanut.

Hän seiso i soratiellä, maaseudulla. Tienoo vaikutti autioituneelta lukuun ottamatta muutamia taloja, jotka näyttivät vanhoilta maalaistaloilta mutta olivat nyt hylättyjä tai vaihtoehtoisesti toimivat kesäasuntoina. Pihat ainakin näyttivät kohtuullisen hoidetuilta, hän totesi seistessään siinä riukuaidan takana tähyilemässä. Kesäkausi oli nyt loppumaisillaan: hän oli aivan yksin. Hän käveli syvemmälle maastoon. – – Puiden seassa liikkui voimakas tuuli. Se ujeltaa, se tyyntyy, hän muisteli jotain mitä oli lukenut, jotain mitä oli kirjoittanut, silloin kun hän vielä luki ja kirjoitti. Hän oli lopettanut lukemisen, lopettanut kirjoittamisen, yhtäkkiä se oli loppunut, hän ei yrittänyt enää päästä yhteyteen todellisuuden kanssa, jossain vaiheessa hän oli vain lakannut lukemasta ja kirjoittamasta ja tullut imaistuksi jonkinlaiseen epätodellisuuteen jossa kaikki oli jotenkin yhdentekevää, "yhdentekeviä esineet, yhdentekeviä asiat" – mistä hän oli lukenut nuo sanat?

Kävelemisen lopettaminen kytkeytyy *Perikadossa* siis yhtä lailla kirjoittamisen ja lukemisen lopettamiseen, yhdentekevyyteen suistumiseen. Ajatus kävelyn ja kirjoittamisen yhteydestä ei tietenkään ole uusi vaan vanha, omana aikanamme jo kirjailijahaastattelujen kliseeksi asti päätenyt. Esimerkiksi Henry David Thoreau'n essee *Kävelemisen taito* (1862) puolustaa kävelyn ja ajattelun vapautta. Luonnossa kävely asettuu vastavoimaksi yhteiskunnan odotuksille ja velvollisuuksille. Thoreaulle kaikki kaunis on kesytöntä – ja kesyttömän hän tahtois i toteutuvan myös kirjallisuudessa. Kävelyn lopettaminen *Perikadossa* näyttäytyy oireellisena, alistuvana eleenä.

Inhimillisyys on jotakin niin hidasta ja tuottamatonta, että sen on lakattava. Ei ole enää mitään, minne kävellä.

Toisaalta taas siinä maailmassa, jota *Perikato* kuvaa, on suunnaton määrä yksilönvapautta, polkuja ja mahdollisuuksia. Vapautta valita itse korostetaan, mutta samalla virastolomakkeiden äärellä istuva mies saa huomata, ettei yksikään ruutu sovellu häneen. Valtava henkinen lamaannus vallitsee kaikkialla. Sopeutuminen käy mahdottomaksi, sillä tilaa omille ajatuksille ei kerta kaikkiaan ole. Lapsia ei kannata hankkia, sillä "tulevaisuushan on tuhottu".

Kirjoittaminenkaan ei lopulta ratkaise mitään, kirjoja on jo liikaa. Kävelyn lopettanut nainen hankkii kuukausikortin, alkaa kulkea bussilla ja antaa kuskin ilmoittaa, milloin on pääte pysäkki. Jäljellä on voimattomuus ja suru ulottumattomiin karkaavasta vapaudesta.

Aioin mennä psykologin puheille, nainen sanoi, mutta kadotin kiinnostuksen itseeni.

Tuhlasin elämäni elämällä päämäärähakuisesti.

Olisin voinut eksyä puiden keskelle isäni metsässä.

Perikadosta haluaisin sanoa, että se on ajassa kiinni olevaa runoutta. Sitten jokin taas kääntyy pääläelle. Runo, joka on yksi teoksen leikittelevimpiä ja jossa listataan lähitulevaisuuden trendejä, "isoja juttuja", paisuu lopulta karmivan hillittömäksi. "Räikeänväriset farkut ovat seuraava iso juttu", "Raw food on seuraava iso juttu", "Avaruusturismi on seuraava iso juttu" ja niin pois päin kunnes sävy muuttuu synkäksi:

Keskityslieirit ja monikansalliset kahvilaketjut rinnakkain ovat seuraava iso juttu

Häkit joissa on ihmisiä ovat seuraava iso juttu

Sopeutuminen asioihin joita on mahdotonta hyväksyä on seuraava iso juttu

Runoutena *Perikato* asettuu toki väistämättä jollain tavalla reuna-alueelle, ehkä ajan syrjälle. Vaikka *Perikato* ei suoranaisesti lainaa tekstimateriaalia esimerkiksi internetistä, se hyödyntää kuitenkin erilaisia tutuiksi käyneitä diskursseja ja riisuu ne alastomiksi. *Perikato* myös käy keskustelua useiden taideteosten, erityisesti elokuvien, kanssa viitaten moniin niistä eksplisiittisesti.

Perikadon viimeinen kolmannes on muodoltaan alkuosaa kollaasimaisempi. Kirjan loppupuolella on osasto, joka koostuu Leif Holmstrandin ja Pär Thörninin teoksesta *Sjuttioåtta uppslag till sf-romaner hämtade ur Linus Andersens anteckningsbok* poimituista tieteisromaani-ideoista. Kaksi Catharina Gripenbergin mustavalkoista valokuvaa autoista käytävistä muistuttavat talousjärjestelmästä irtautuneesta tilasta. On sitaatti John Cagelta ja päiväkirjamainen merkintä, jossa:

Syöksyn portaita alas, keittiön läpi, ulos puutarhaan, käyn pitkäksi
ruohikolle, keskelle kirjoja, muistiinpanoja, kaikkea aineistoa,
elävää mutta sekopäistä, siis "ei mitään".

Lisäksi runo levittäytyy kirjan loppupuolella laajemmin koko sivutilaan. Toteava
puhujanääni muuttuu epävarmemmaksi. Kollaasimaisuus ja muodon rakoilu
tuntuvat lopulta haastavan sen, että ahdistavassa dystopiassa olisi kaikki. Kirja
loppuu Moderna Museetiin, jossa "yhtäkkiä näin sen, Turnervalon".

Luin *Perikatoa* ääneen ystäväni kanssa elokuisessa kaikki ruusunsa jo
menettäneessä Jyväskylän alppirusupuistossa. Meillä sattui *Perikadon* lisäksi
olemaan Edith Södergranin runoja, ja niin tuo kaksikko sai luvan ääneen
luettuna täydentää maiseman, johon tuulen kahisuttamien puiden lisäksi kuului
humiseva autotie. Onko *Perikato* lohduton? Mielestäni ei. Tuntuu tärkeältä, että
Nielsen on kirjoittanut sen, Niemi kääntänyt ja me muut saamme lukea.

Ulrika Nielsen: *Perikato* (Undergången). Suomentanut Marko Niemi. Poesia
2017.

Tekstissä viitataan Peter Björkmanin kritiikkiin alkuteoksesta: "[Undergången och
bortom](#)". *Ny Tid* 21.8.2015.

Riikka Simpura on kirjallisuuden opiskelija Jyväskylän yliopistossa.